

Іван Кожакарь

**МЕТОДИКА
ДОСЛІДЖЕННЯ
СЛІДІВ ВУШНИХ
РАКОВИН**

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Юридичний факультет
Кафедра кримінального права

Кожакарь Іван

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІДІВ ВУШНИХ РАКОВИН

*Науково-методичне видання
(методичні рекомендації)*

Чернівці

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

2024

УДК 343.982.3(075.8)

К 58

*Рекомендовано до друку вченою радою юридичного факультету
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(Протокол № 7 від 26 грудня 2023 року)*

Рецензенти:

Жаровська Г.П. – докторка юридичних наук, доцентка, завідувачка кафедри кримінального права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Бухонський С.О. – кандидат юридичних наук, старший оперуповноважений в особливо важливих справах відділу Територіального управління Державного бюро розслідувань, розташованого у м. Києві.

Слесар Р.В. – завідувач сектору трасологічних досліджень відділу криміналістичних видів досліджень Волинського НДЕКЦ МВС.

Науковий редактор:

Мартиненко О.П. – кандидат філософських наук, провідний фахівець з наукової роботи Чернівецького НДЕКЦ МВС.

К 58 **Кожакарь І. Ю.**

Методика дослідження слідів вушних раковин : наук.-метод. вид. /
І. Ю. Кожакарь. Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 62 с.

У науково-методичному виданні викладено загальні положення, нормативні посилання, основні терміни, структуру висновку експерта, методи та стадії дослідження слідів вушних раковин в межах трасологічної експертизи, даний перелік зразків вимірювальної техніки, дослідницького обладнання, витратних матеріалів, які використовують під час цих досліджень; визначено порядок вибору та послідовність застосування спеціальних методів.

Розроблено алгоритм дій експерта під час виконання дослідження та оформлення його результатів. Наведено приклад формулювання висновків.

Призначено для використання працівниками Експертної служби МВС України у практичній діяльності, а також рекомендовано для студентів та курсантів профільних навчальних закладів.

УДК 343.982.3(075.8)

© Кожакарь І.Ю., 2024

© Чернівецький НДЕКЦ МВС України, 2024

© Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ	6
1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	7
1.1. Експертна галузь.....	9
1.2. Експертні завдання.....	9
1.3. Об'єкт експертизи слідів вушних раковин.....	10
1.4. Питання, які виносяться на вирішення трасологічної експертизи слідів вушних раковин	10
1.5. Методи трасологічної експертизи слідів вушних раковин	10
1.6. Засоби виміральної техніки, дослідницьке обладнання та витратні матеріали	11
1.7. Межі чутливості методики	16
1.8. Вимоги до умов довкілля.....	16
2. ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОСОБИ ЗА ВІДОБРАЖЕННЯМИ ВУШНИХ РАКОВИН.....	17
2.1. Анатомічні характеристики вушної раковини та її складових.....	17
2.2. Будова анатомічних утворень вушної раковини	18
2.3. Загальні ознаки вушної раковини	19
2.4. Окремі ознаки вушної раковини	21
2.5. Особливості відбору зразків вушних раковин.....	26
3. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ	31
3.1. Стадії проведення криміналістичного дослідження слідів вушних раковин	31
3.2. Попереднє дослідження	31
3.3. Роздільне дослідження.....	32
3.4. Експертний експеримент	36
3.5. Порівняльне дослідження	36
3.6. Оцінювання результатів дослідження та формулювання висновку експерта	39
3.7. Форми висновків.....	41

3.7.1. Категорична позитивна форма висновків	41
3.7.2 Категорична негативна форма висновків	42
3.7.3. Ймовірна форма висновків	43
3.7.4. Про неможливість вирішення питання.....	44
ДОДАТОК 1	45
ДОДАТОК 2.....	53
ДОДАТОК 3.....	55
ДОДАТОК 4.....	58

ВСТУП

Авторський навчально-методичний посібник з трасологічного дослідження слідів вušних раковин (далі – методика) розроблено для практичного використання з метою отримання додаткового джерела доказової інформації та внесення ясності в порядок проведення досліджень слідів вušних раковин. Методика стала результатом узагальнення досвіду 20 років роботи заступника завідувача ВКВД Івана Кожакаря за його час роботи в відділі криміналістичних видів досліджень Чернівецького НДЕКЦ МВС. За цей час було проведено 82 трасологічних експертизи та узятó участь у проведенні слідчих дій із відбору зразків відтисків вušних раковин. Спеціально для дослідження особливостей відображення вušних раковин було здійснено біля 1000 експериментальних відтисків.

На основі отриманого досвіду проведення трасологічної експертизу вušних раковин, у методиці систематизовано та уніфіковано процедуру виконання трасологічних експертиз по дослідженню слідів вušних раковин, розроблений оптимальний підхід до основних параметрів оцінювання результатів дослідження.

У методиці присутні загальні положення, нормативні посилання, основні терміни, структура висновку експерта, етапи дослідження афтіскопічної інформації. Перелічено засоби вимірювальної техніки, дослідницьке обладнання, витратні матеріали, які використовуються під час цих досліджень.

Розроблено алгоритм дій експерта під час виконання дослідження та оформлення його результатів. Наведено приклад формулювання висновку. Методика сформована на основі особистого досвіду роботи автора.

В роботі використані вітчизняні та зарубіжні науково-практичні розробки учених та практиків США, Нідерландів, Чехії та Польщі.

НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Кримінальний кодекс України: закон від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Цивільний кодекс України: закон від 16.01.2003 № 435-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Цивільний процесуальний кодекс України: закон від 18.03.2004 № 1618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
5. Господарський процесуальний кодекс України: закон від 06.11.1991 № 1789-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
6. Про судову експертизу: закон від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>
7. Про затвердження переліків рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз: наказ Міністерства юстиції України від 08.05.2018 № 1467/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1722323-10>
8. Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 17.07.2017 № 591, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 18 серпня 2017 р. за № 1024/30892. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17>

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

«Методика призначена для використання в навчальній та практичній діяльності працівниками експертних установ, а також викладачами, аспірантами, студентами та курсантами профільних навчальних закладів»

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

Анатомічні утворення вушної раковини (синоніми: частини вушної раковини, елементи вушної раковини) – складові елементи у вигляді рельєфних ділянок – підвищень, борозенок та ямок [2, с. 24], які мають свої власні анатомічні назви й систематично відображаються в слідах вушних раковин, а їх площа відображення та індивідуальний контур складають окремі ознаки в слідах.

Антропоскопія – розділ криміналістичного слідознавства, що відноситься до трасологічного дослідження безпосередніх та опосередкованих слідів людини (безпосередні – сліди шкірного покриву людини, сліди зубів, нігтів; опосередковані – сліди рукавиць, взуття).

Афтіскопія (з грец. *αυτι* – вухо, *σκοπέω* – стежити, вивчати) – криміналістичний метод дослідження матеріальних відображень вушних раковин людини для вирішення ідентифікаційних, діагностичних та класифікаційних завдань експертизи та слідства.

Вушна раковина – елемент зовнішності людини, що являє собою анатомічний орган неправильної форми біля початку зовнішнього слухового ходу. Її основу становить еластичний хрящ, вкритий шкірою.

Габітологія (від лат. *habitus* – вид, зовнішність) – вивчення і використання даних, що характеризують зовнішній вигляд людини, із метою її розшуку й ототожнення.

Габітоскопія (від лат. *habitus* – вид, зовнішність і грец. *σκοπέω* – стежити, вивчати) – галузь криміналістичної техніки, що включає систему теоретичних положень про зовнішні ознаки людини і сукупність методів та науково-технічних засобів, що забезпечують збирання, дослідження і використання цих ознак

для ототожнення особи. В основі габітоскопії лежать дані анатомії, антропології, біології.

Гомеоскопія (від грец. *homoios* – подібний, однаковий і грец. *σκοπέω* – стежити, вивчати) – розділ трасології, що вивчає методи ідентифікації та діагностики слідів зовнішньої будови елементів тіла людини та їх шкірного покриву.

Гомеоскопічна ознака – ознака, що відобразилася в сліді людини, яка використовується для ототожнення.

Групова належність – визначення класифікаційної групи об'єкта (типу, класу, роду, виду, різновиду). Встановлення групової належності може бути етапом ідентифікації або становити зміст самостійного експертного завдання. Віднесення об'єкта до певної сукупності проводиться на основі вивчення загальних ознак [4 с. 61-62; 9, с. 33-35, 18 с. 43].

Ідентифікація (від лат. *identifico* – ототожнюю) – процес установлення тотожності індивідуально – визначеного об'єкта або класифікаційної групи. За характером тотожності розрізняють індивідуальну (установлення тотожності індивідуально визначеного об'єкта) і групову (встановлення групової належності) [4 с. 99].

Розмір сліду вушної раковини – характеристика висоти відображення вушної раковини по центральній осі від крайньої нижньої точки мочки (часточки) до найвищої крайньої точки завитка. В разі відсутності відображення мочки (часточки) розмір визначають приблизно за крайньою точкою найнижчого відображення анатомічного утворення (протизавитка чи протикозелка). В разі повного відображення вушної раковини в сліді можна враховувати повний розмір довжину та ширину відображення (білатеральний розмір [19 с. 70].

Особлива прикмета в слідах вушних раковин – це анатомічна індивідуальність, що добре проглядається: шрами, бородавки, родимки, проколи для прикрас, виразний фрагмент анатомічного утворення та ін. – завжди відносяться до окремих індивідуалізуючих ознак.

Супутня прикмета в слідах вушних раковин – це змінна ознака, що відображається в залежності від умов слідоутворення

та характеристик слідоутворюючої поверхні: відображення прикрас, довгого волосся, волосся лицьової частини (щетина, бакенбарди). Не завжди відносяться до індивідуалізуючих ознак та можуть розглядатися лише в сукупності з іншими окремими ознаками, інакше виносяться до загальних характеристик сліду вушної раковини.

Тип вушної раковини – загальна характеристика форми вушної раковини за зовнішнім загальним контуром.

Типорозмір – сукупність характеристик сліду вушної раковини (розмір, форма, контур, виразність окремих елементів), що дає змогу зарахувати слід до певної групи чи класу вушних раковин. Приклад типорозміру: слід лівої великої овальної вушної раковини; слід правої округлої вушної раковини малого розміру.

1.1. Експертна галузь

Судова трасологічна експертиза (в галузі антропоскопія в розділі гомеоскопія, а саме у випадках дослідження слідів ділянок шкіри голови людини), що межує з ідентифікацією особи за ознаками зовнішності (габітоскопією в аспекті аналізу та класифікації вушної раковини людини, як елемента зовнішності з його індивідуальними характеристиками) та анатомією людини.

1.2. Експертні завдання

Завдання трасологічної експертизи слідів вушних раковин мають два напрями: ідентифікаційний та не ідентифікаційні (діагностичні та класифікаційні).

Ідентифікаційні завдання полягають у встановленні тотожності вушних раковин за матеріально фіксованим відображенням, що містять зображення ознак анатомічних складових вушних раковин.

Не ідентифікаційні (діагностичні та класифікаційні) завдання:

- визначають достатність відображених ознак анатомічних складових вушної раковини в слідах для проведення ідентифікації осіб;

- визначення лівою чи правою вушною раковиною залишено слід;
- наявність супутніх характеристик, що відображаються в слідах.

1.3. Об'єкт експертизи слідів вушних раковин

Об'єктом дослідження трасологічної експертизи слідів вушних раковин є сліди та відтиски вушних раковин:

- у вигляді зображень на фото;
- на копіювальних матеріалах (ліпка стрічка, ліфтери, дактилоплівка, зліпчна маса та ін.);
- на предметах, що є носіями чи можливими носіями слідів вушних раковин (віконне скло та ін.);
- спеціально відібрані зразки у вигляді відтисків вушних раковин.

1.4. Питання, які виносяться на вирішення трасологічної експертизи слідів вушних раковин

На розгляд трасологічної експертизи слідів вушних раковин виносять такі питання:

1. Чи є на наданому предметі, що вилучений в ході огляду місця події, сліди вушних раковин?
2. Однією вушною раковиною чи різними залишено сліди, вилучені під час огляду будинку за адресою: ... та слід вушної раковини, що вилучений під час огляду будинку за адресою: ... ?
3. Чи придатний для ідентифікації слід вушної раковини, вилучений під час огляду будинку за адресою: ...?
4. Чи залишений слід вушної раковини, вилучений від час огляду будинку за адресою: ... вушною раковиною особи (замість «особа» вказується ПІБ)?

1.5. Методи трасологічної експертизи слідів вушних раковин

Для дослідження слідів вушних раковин використовується увесь спектр криміналістичних методів, а також окремо розроблені спеціальні прийоми та засоби. У структурі методів криміналістики визначають загальнонаукові і спеціальні [15, с. 18].

Загальнонаукові методи мають два рівня, а саме методи філософського та науково-практичного змісту.

Філософський рівень методів включає: аналіз, аналогію, синтез, індукцію, дедукцію, традукцію тощо.

До рівня науково-практичних методів належать:

- спостереження;
- вимірювання;
- порівняння (у формах співставлення, суміщення та накладання);
- описування;
- експеримент;
- моделювання;
- фотофіксація;
- кібернетичні методи (застосування програмного забезпечення для виготовлення ілюстративного матеріалу чи реалізації порівняльних маніпуляцій).

Їх використання в дослідженні слідів вушних раковин спрямоване на пізнання об'єкта дослідження з метою вирішення чітко визначених процесуальною формою завдань.

Спеціальні методи, що застосовуються в ході дослідження слідів вушних раковин:

- криміналістичної ідентифікації;
- ідентифікації особи за ознаками зовнішності;
- визначення анатомічних меж;
- координатного співставлення (Додаток 4);
- вимірювання за шкалою Альфреда Іаннареллі [8] (Додаток 3);
- суміщення методом Корнеліуса Ван Дер Лута «край до краю» [7] (Додаток 2);
- та ін. методи.

Визначальними для дослідження є порівняльний метод, що застосовується у вигляді накладання. Перевірочними методами є зіставлення та суміщення.

1.6. Засоби вимірювальної техніки, дослідницьке обладнання та витратні матеріали

Для проведення судової трасологічної експертизи вушних раковин та відбору зразків може використовуватись таке обладнання:

1) засоби вимірювальної техніки [1, с. 9]:

- мірний циркуль;
- лінійка металева;
- вимірювальні лупи (збільшення 4х-16х);
- лінійка Іаннареллі (Зображення 6);
- прозорі пластини з координатними сітками (Зображення 7);
- курвіметр.

2) дослідницьке обладнання та витратні матеріали:

- поліестерова одностороння прозора плівка для принтерного друку (Зображення 1);
- принтер-копір (що включає функцію кольорового друку на поліестеровій плівці) на базі ПК;
- вазелінова олія або гліцерин (Зображення 2 та Зображення 3);
- етиловий спирт;
- набір фрагментів прозорого скла (Зображення 4) товщиною не менше 5 мм із шліфованими краями для відбору зразків розміром 10×10 мм, 15×15 мм або іншого розміру, зручного для відбирання зразків вушної раковини (підбирається індивідуально під розмір кисті руки особи, що проводить відбір зразків) або за рекомендаціями спеціалістів Чехії – чашка Петрі [6, с. 136], що вже має рівну скляну поверхню та заокруглені краї, безпечні для тримання у руці;
- пористі губки та ватні диски (Зображення 5);
- дактилоскопічний набір (дактилоскопічні порошки, пензлі, дактилоскопічні валики, фарба, прозора липка стрічка, ліфтери та інші засоби для вилучення слідів та отриманих зразків);
- долоньова дактилоскопічна подушка;
- канцелярський планшет із затискувачем та білий папір.

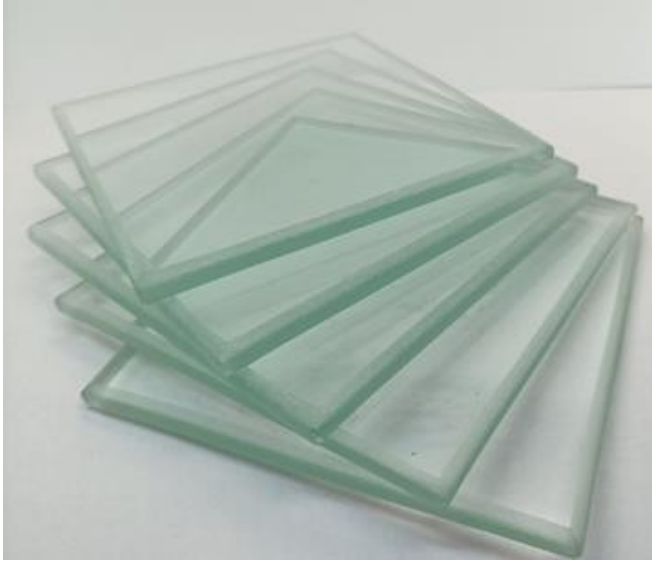
Зображення 1. Поліестерова одностороння прозора плівка для принтерного друку

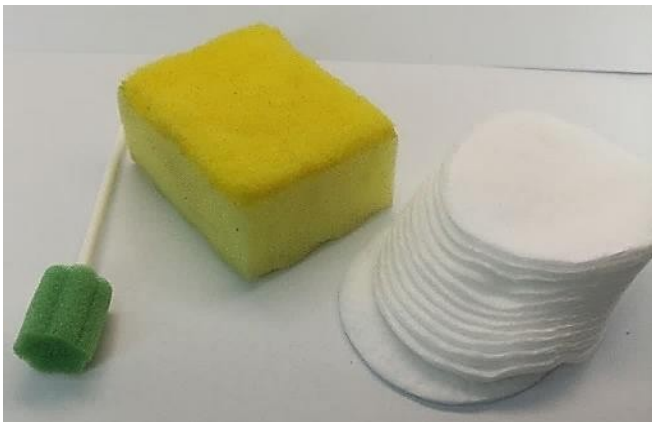
*Зображення 2.
Пляшечка
вазелинової олії*

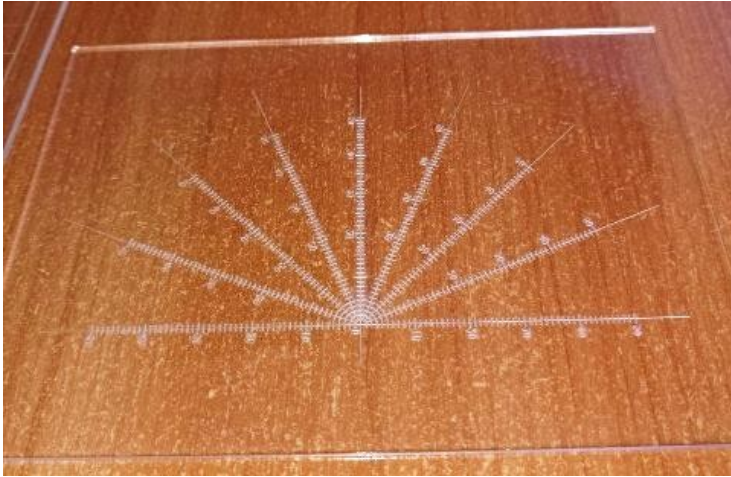
*Зображення 3.
Пляшечка
гліцерину*

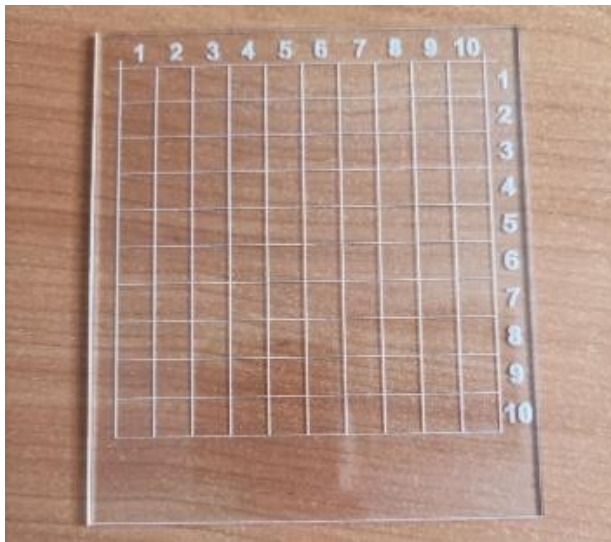
Зображення 4. Набір прозорого скла із шліфованими краями

Зображення 5. Пористі губки та ватні диски

Зображення 6. Лінійка Іаннареллі

Зображення 7. Пластинка з координатною сіткою

1.7. Межі чутливості методики

Межі чутливості методики визначаються обсягом відображених особливостей елементів (анатомічних утворень) вушної раковини, наявність яких буде достатньою для визнання сліду чи зображення сліду придатним для дослідження.

1.8. Вимоги до умов довкілля

Умови довкілля суттєво не впливають на результат дослідження.

Дослідження проводяться в приміщеннях лабораторій, а в разі необхідності і в польових умовах, що може бути пов'язано із отриманням необхідного чи додаткового емпіричного матеріалу (в разі необхідності проведення експертного експерименту чи отримання додаткових матеріалів в ході проведення необхідних слідчих дій, наприклад, отримання інформації про механізм слідоутворення).

Особи, допущені до робіт, повинні дотримуватись правил техніки безпеки, охорони праці та пожежної безпеки.

2. ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОСОБИ ЗА ВІДОБРАЖЕННЯМИ ВУШНИХ РАКОВИН

Успішне проведення дослідження залежить від знання експертом:

- анатомічних основ будови вушної раковини;
- специфіки прояву анатомічних складових у слідах;
- процесу відбору зразків для порівняльного дослідження.

Зміст реалізації ідентифікаційних завдань складає процес порівняння сліду вушної раковини з отриманими зразками, або слідів між собою.

Зміст реалізації класифікаційного чи діагностичного завдання складає процес пошуку та виявлення гомеоскопічних ознак-характеристик слідів (для відповіді на питання лівою чи правою вушною раковиною залишено слід чи класифікації ділянок шкіри людини, що проглядається в слідах тощо).

2.1. Анатомічні характеристики вушної раковини та її складових

Зовнішнє вухо є частиною слухового аналізатора людини та складається з вушної раковини та зовнішнього слухового ходу. Найбільшою ідентифікаційною цінністю володіє вушна раковина.

Вушна раковина являє собою овальний утвір неправильної форми біля початку зовнішнього слухового ходу. Її основу становить еластичний хрящ, вкритий шкірою. Перетинчасто-хрящова частина зовнішнього слухового ходу рухома, шкіра містить волосся, сальні та сірчані залози. Волосся захищає вухо від проникнення в нього комах та сторонніх тіл. Сірка й жир змащують та очищають слуховий хід від лусочок і різноманітних часточок.

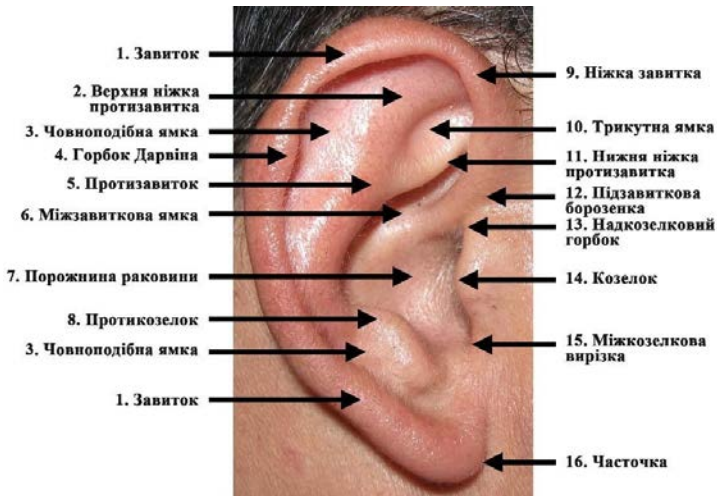
У нижній частині раковини, яку називають вушною часточкою (мочкою) або сережкою (*lobulus auriculae*), хрящ відсутній. Замість нього під шкірою міститься шар клітковини. У вушній раковині розрізняють низку підвищень, борозенок та ямок [2, с. 24], які мають свої назви (наведені в таблиці 1 та Зображення № 8) й систематично відображаються в слідах вушних раковин у вигляді крапок, плям, зафарбованих областей та пробільних ділянок з індивідуальною конфігурацією форм та меж.

Вушна раковина має виражені індивідуальні особливості, а її структура, основу якої становить хрящ, дає їй змогу залишатися незмінною.

2.2. Будова анатомічних утворень вушної раковини

Анатомічні елементи вушної раковини, контури яких мають ідентифікаційне значення, наведено в таблиці 1 (див. також Зображення 8) [3, с. 106, рис. 88].

Вушна раковина як елемент зовнішності людини характеризується анатомічними ознаками, що по ступені ідентифікаційної значимості можна розмежувати на загальні та окремі.

Зображення 8. Розташування анатомічних елементів вушної раковини

Таблиця 1.

Перелік анатомічних утворень вушної раковини

№ з/п	Назва анатомічного елементу	
	латинською мовою	українською мовою
1	<i>Helix</i>	Завиток
2	<i>Crus superior anthelicis</i>	Верхня ніжка протизавитка
3	<i>Scapha</i>	Човноподібна ямка
4	<i>Tuberculum auriculae</i>	Горбок Дарвіна

5	<i>Anthelix</i>	Протизавиток
6	<i>Cumba conchale</i>	Міжзавиткова ямка
7	<i>Cavum conchale</i>	Порожнина раковини
8	<i>Antietragus</i>	Протикозелок
9	<i>Crus helix</i>	Ніжка завитка
10	<i>Fossa triangularis</i>	Трикутна ямка
11	<i>Crus inferior anthelicis</i>	Нижня ніжка протизавитка
12	<i>Sulcus helicotragicus</i>	Підзавиткова борозенка
13	<i>Tuberculum anterior</i>	Надкозелковий горбок
14	<i>Tragus</i>	Козелок
15	<i>Incisura intertragica</i>	Міжкозелкова вирізка
16	<i>Lobulus auriculae</i>	Часточка

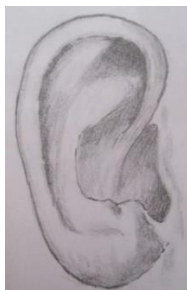
2.3. Загальні ознаки вушної раковини

До загальних ознак вушної раковини, з позиції габітоскопії належать: розмір вушної раковини, форма вушної раковини, характеристики елементів вушної раковини (анатомічних утворень вушної раковини (розмір, форма, положення) тощо. Але в результаті практичного досвіду встановлено, що в слідах найчастіше відображаються наступні:

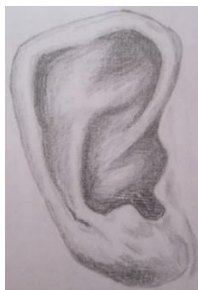
- розмір вушних раковин в цілому;
- форма вушних раковин в цілому;
- розмір анатомічних елементів вушної раковини;
- форма анатомічних елементів вушної раковини;
- положення анатомічних елементів вушної раковини.

Зображення 9.
Округла

Зображення 10.
Овальна

Зображення 11.
Трикутна

Зображення 12.
Багатокутна

Розмір вушної раковини – найбільша довжина та ширина сліду вушної раковини (часточка в сліді рахується в разі її відображення).

Форма вушної раковини [13, с. 115] (див. Зображення 9-12) визначають за контуром матеріально-фіксованого відображення. Вона може бути:

- округла (Зображення 9);
- овальна (Зображення 10);
- трикутна (Зображення 11);
- багатокутна (прямокутна, ромбовидна, трапецевидна [10, с. 138] та ін.) (Зображення 12);

Розмір анатомічних елементів вушної раковини – кількісний показник, що виражається у найбільших розмірах та містить ширину та довжину (що позначається, як правило, в **мм**, але може мати і вигляд коефіцієнта співвідношення при порівнянні відображень анатомічних утворень вушної раковини між собою). Це можуть бути заміри будь-якого елемента вушної раковини із зазначених в таблиці 2.

Приклад:

- 1) співвідношення ширини верхньої ніжки протикозелка до нижньої 1:3;
- 2) розмір часточки, що відобразилась в сліді 30x50 мм;
- 3) розмір козелка 3x7 мм.

Форма анатомічних елементів вушної раковини визначається за їх контуром. В описі може застосовуватись весь перелік двовірних геометричних фігур на які умовно схожий той чи інший анатомічний елемент з наведених в таблиці 2.

Приклад: часточка за формою: заокруглена, трикутна, напівовальна; козелок-трикутний, ромбовидний, напівовальної чи овалної форми тощо.

Положення анатомічних елементів вушної раковини – описова характеристика, що вказує на місце окремого анатомічного елемента чи його частини в сліді, а саме яку сторону, зону, комірку координатної сітки, займає той чи інший елемент чи його якась частина.

Приклад:

1. Часточка по положенню до щоки: роздільна, злита.
2. Горбок Дарвіна по положенню внутрішній, зовнішній чи рівноопуклий тощо.

Вказані загальні ознаки допомагають уявити процес слідоутворення та формування відображення анатомічних елементів в слідах вушної раковини. Це, в свою чергу, дозволяє звернути увагу на додаткові характеристики слідів та визначити повноту відображення. Докладно ця група ознак описана в посібниках із габітоскопії та ідентифікації особи за ознаками зовнішності.

Примітка: Від сили натиску загальні ознаки вушної раковини можуть зазнавати деформацій чи неадекватного відображення (внаслідок еластичної хрящової структури зовнішнього вуха людини). Тому при відборі та дослідженні порівняльних зразків на це завжди треба звертати увагу. Наявність деформацій можна встановити по повноті відображення елементного складу вушної раковини в сліді та по положенню анатомічних елементів вушної раковини. Наприклад, відображення в сліді порожнини раковини (відмітка 7 Зображення 8) у вигляді зафарбованої області свідчить про надмірний неприродний натиск при контакті вушної раковини та слідоприймаючої поверхні, а зображення у вигляді пробільної ділянки з вираженими контурами про помірний (допустимий).

2.4. Окремі ознаки вушної раковини

Окремі ознаки, що є основою для ідентифікаційних дослідження, охоплюють три групи ознак:

- 1) особливості відображення елементів (анатомічних утворень) вушної раковини;
- 2) прикмети (особливі та супутні);
- 3) ознаки складових рельєфу шкіри.

Розглянемо кожну з цих груп окремо.

1. Особливості відображення елементів вушної раковини, як група окремих ознак це індивідуальні особливості мікрорельєфу анатомічних утворень вушної раковини, що відображаються у

вигляді конфігурації меж країв елемента, а також – форми, розмірів, розташування, взаємного розташування складок, крапок, плям, вигинів, впадин, переривчастих смуг, пробільних ділянок, зафарбованих областей в площині елемента. Або у вигляді інших особливостей мікрорельєфу елемента вушної раковини. Приклади елементів, що відображаються у слідах, наведені в таблиці 2.

Опис окремих ознак проводять за особливостями відображення мікрорельєфу анатомічного утворення (чи його ділянки) в слідах з додаванням назви цього утворення.

Таблиця 2.

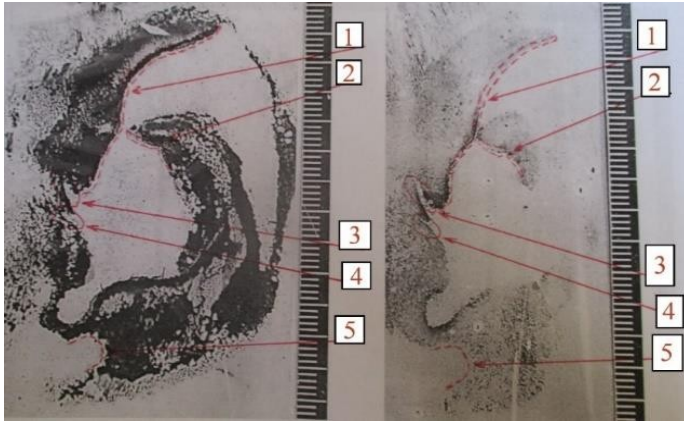
**Відображення анатомічних утворень
вушної раковини в слідах**

№ з/п	Назва анатомічного елемента	Зображення в додатку 1
1	Завиток	38, 39
2	Човноподібна ямка	40, 41
3	Козелок	42, 43
4	Протизавиток	44, 45
5	Протикозелок	46, 47
6	Міжзавиткова ямка	48, 49
7	Горбок Дарвіна	50, 51
8	Верхня ніжка протизавитка	52, 53
9	Нижня ніжка протизавитка	54, 55
10	Трикутна ямка	56, 57
11	Ніжка завитка	58, 59
12	Надкозелковий горбок	60, 61
13	Підзавиткова борозенка	62, 63
14	Міжкозелкова вирізка	64, 65
15	Часточка	66, 67
16	Порожнина раковини	68, 69

Наприклад, співпадиння встановлено за такими окремими ознаками (Зображення 13):

- конфігурація внутрішньої краю ніжки завитка (позначка 1);
- конфігурація меж верхньої частини ніжки протизавитка (позначка 2);
- конфігурація надкозелкового горбка (позначка 4);

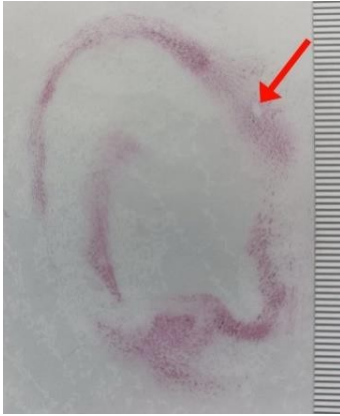
- форма контуру меж підзавиткової борозенки (позначка 3);
- форма внутрішнього контуру часточки у вигляді дугоподібної виїмки (позначка 5).

Зображення 13. Порівняльне дослідження

2. Прикмети, що відобразились у слідах можуть бути:

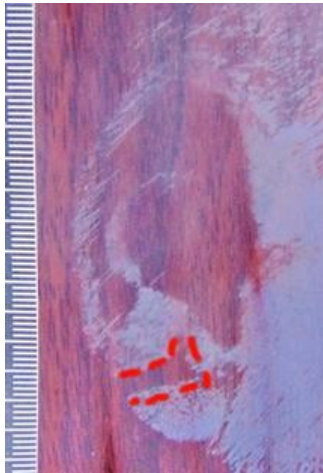
- особливими, які мають беззаперечну анатомічну індивідуальність та добре проглядаються: шрами та інші виразні утворення на шкірі (бородавки, родимки, проколи для прикрас, виразний фрагмент анатомічного утворення та ін. (Зображення 14 та 15) – завжди відносяться до окремих індивідуалізуючих ознак;
- супутніми є змінні ознаки, що відображаються в залежності від умов слідоутворення та характеристик слідоутворюючої поверхні. Зазвичай, це відображення прикрас (Зображення 16), довгого волосся (Зображення 17), волосся лицьової частини розглядається лише в сукупності з іншими окремими ознаками, інакше відносяться до загальних характеристик сліду вушної раковини. Прикраси в сліді можна встановити по чітким геометричним формам чи візерунку контактної поверхні, а довге волосся по довгим пробільним хвилястим смугам, що відображається в площині сліду чи біля нього.

*Зображення 14.
Відображення
особливої прикмети в сліді*

*Зображення 15.
Особлива прикмета –
збільшена пора на ніжці завитка*

*Зображення 16.
Супутня прикмета –
відображення прикраси*

*Зображення 17.
Супутня прикмета –
відображення волосся*

Примітка: в разі недостатньої впевненості у відображеній прикметі, потрібно перенести таке визначення на етап експертного експерименту чи порівняльного дослідження.

3. Ознаки складових рельєфу шкіри, що вкриває вушну раковину: тут за одиницю індивідуалізації виступають конфігурація полів шкіри та система складок (зморшок) шкіри, конфігурація пор вивідних протоків (пор) на окремих ділянках вушних раковин (часто на прилягаючих щічних поверхнях). Чистота відображення шкірного рельєфу також впливає на визнання сліду придатним для порівняльного дослідження (є додатковою групою стосовно даної методики, бо має інший об'єкт дослідження) та охоплюється більше трасологічним дослідженням шкірного рельєфу людини, а у слідах вушних раковин відображається вкрай рідко, через переважаюче відображення рельєфу слідосприймаючої поверхні та волосяний покрив вушних раковин. Але у випадку відображення в достатній мірі шкірного покриву анатомічних елементів вушних раковин в слідах може мати важливе для порівняння значення та описуватись наступним чином: «...збіг встановлено за такими окремими ознаками: за контуром полів шкіри, формою полів шкіри та конфігурацією складок шкіри у відображенні верхньої ділянки протизавитка вушної раковини...» (Зображення 18 та 19).

*Зображення 18.
Зображення сліду
вушної раковини із ділянками
шкірного покриву*

*Зображення 19.
Відображення мікрорельєфу шкіри
верхньої ділянки протизавитка
вушної раковини на зображенні 18*

2.5. Особливості відбору зразків вушних раковин

Оскільки основу вушної раковини становить пружний хрящ, сила натиску впливає на зміщення контурів анатомічних утворень вуха. Зразки для порівняння зі слідами потрібно відбирати в достатній кількості (в залежності від випадку) для кожної вушної раковини різними способами, щоб забезпечити їх порівнянність. В методиці дане питання потребує висвітлення, оскільки може впливати на можливість проведення експертизи та формулювання висновків.

Способи відбору зразків різняться.

За механізмом відбору:

1. Активний контакт: спеціаліст притискає з різною силою скельце чи папір (прикріплений до канцелярського планшета із затискувачем) до вушної раковини фігуранта (Зображення 20).

Зображення 20. Демонстрація активного контакту при відборі зразків вушних раковин

2. Пасивний контакт: спеціаліст пропонує особі самостійно притиснутись вушиною раковиною до скельця чи підготовленої площини (це може бути-гладенька стіна чи двері) (Зображення 21).

Зображення 20. Демонстрація активного контакту при відборі зразків вушних раковин

За інструментами відбору:

1. Метод вилучення на прозору плівку (Зображення 22):

- на пористу губку наносять вазелінову олію (чи гліцерин) і змащують нею вушні раковини фігуранта;
- надлишок олії збирають папером (прикладанням) чи пористою губкою (ватним диском);
- проводять контакт чистого скельця з вушною раковиною особи;
- виявляють зразок на скельці за допомогою дактилоскопічного порошку та копіюють його на бланк за допомогою прозорої липкої стрічки.

2. Метод виявлення дактилоскопічним порошком (Зображення 23). Порядок дій аналогічний, як при відборі на липку стрічку, але замість скельця контактною поверхнею може бути офісний папір (прикріплений до канцелярського планшету із затискувачем), який потім також обробляють дактилоскопічним порошком, до повного виявлення контактного зразку (фіксація результату за допомогою фотографування чи наклеюванням поверх зразку прозорої плівки типу «скотч»).

*Зображення 22.
Зразок відібраний методом
вилучення на липку стрічку*

*Зображення 23.
Відібраний методом виявлення
дактилоскопічним порошком*

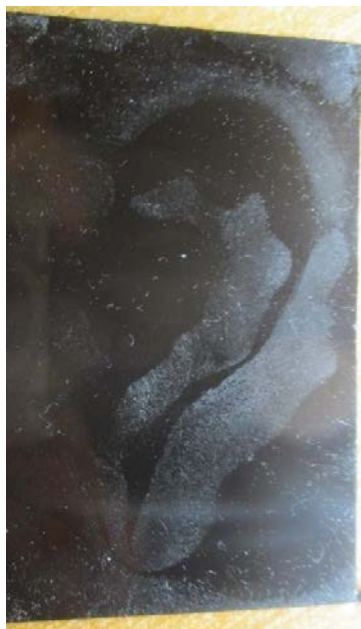
3. Метод вилучення на темний ліфтер (чи дактилоплівку) (Зображення 24) [6, с. 136]:

- плівку готують до роботи (знімають прозорий шар);
- плівку закріплюють на твердій гладкій підложці (скельце із канцелярським затискувачем, офісний планшет та ін.);
- проводять безпосередній контакт вушної раковини з липким шаром дактилоплівки;
- здійснюють заходи із фіксації та запобіганню знищення зразка (такі зразки потрібно фотографувати, адже їх зберігання залежить від характеристик плівки та має обмежений термін).

4. Методом фарбування (Зображення 25-27). Такий варіант обирають у разі необхідності працювати з відображеннями елементів шкіри вушної раковини (поля шкіри, складки, контури пор)

або отримання повного відображення особливої прикмети. Застосовують за допомогою дактилоскопічної подушки чи губної помади (темного кольору). Відбір зразків відбувається на аркуші білого паперу в окремих випадках на іншу гладку поверхню (скельце та ін.):

- ватним диском просоченим етиловим спиртом проводять знежирення поверхні вушних раковин;
- на вушні раковини особи наносять фарбу;
- проводять контакт чистого скельця (Зображення 26, 27) чи офісного паперу (Зображення 25), що прикріплений до канцелярського планшету із затискувачем з вушною раковиною особи.

*Зображення 24.
Зразок відібраний на темну
дактилоплівку (ліфтер)*

*Зображення 25.
Зразок відібраний методом
фарбування на папір*

*Зображення 26.
Зразок відібраний методом
фарбування на скельце*

*Зображення 27. Збільшене
зображення зразку, що відібраний
методом фарбування на скельце*

Примітка 1. За способом відбору в пріоритеті пасивний контакт, оскільки він найбільш наближений до процесу слідоутворення.

При такому відборі потрібно давати особі, у якої відбирають зразки, самостійно притискатись до скельця чи паперу.

Примітка 2. Нанесення вазелінової олії (гліцерину) на вушну раковину та контроль його кількості при порошковому методі відбувається перед кожним контактом.

Примітка 3. Деяку кількість зразків можна відібрати імітуючи статико-динамічний контакт в різних напрямках (у вигляді контактного зсуву вгору, вниз, вліво та вправо), що дає змогу більш детально дослідити відображення ознак під впливом динаміки.

3. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ

Проведення трасологічної експертизи слідів вушних раковин відбувається на загальних процесуальних підставах по правилам стадійного планування експертних досліджень.

Порядок дослідження та необхідні засоби і інструменти обираються відповідно до поставлених експерту питань.

Робоче місце експерта забезпечується необхідними інструментами та матеріалами, що компонуються в спеціальні криміналістичні набори в які включають засоби перелічені в п.1.6 даної методики.

3.1. Стадії проведення криміналістичного дослідження слідів вушних раковин

Трасологічна експертиза вушних раковин охоплює комплекс робіт, які в межах дослідницького алгоритму поділяють на такі стадії [1, с. 10]:

- попереднє дослідження (експертний огляд);
- роздільне дослідження;
- експертний експеримент;
- порівняльне дослідження;
- оцінка результатів дослідження та формулювання висновків;
- оформлення результатів дослідження.

3.2. Попереднє дослідження

Завдання: встановлення відповідності наданих об'єктів та матеріалів зазначеному в документах про призначення експертизи; планування виконання експертного провадження.

Шляхи вирішення завдань:

- вивчення матеріалів експертного провадження;
- перевірка відповідності виду упаковок та наявних на них пояснювальних написів зазначеним у документі про призначення експертизи їх цілісності;
- фотофіксація стану упаковок;
- відкриття упаковок та дослідження об'єктів зі зразками:
а) встановлення відповідності об'єктів дослідження зазначеному у документі про призначення експертизи;

б) в разі надання об'єктів-носіїв (наприклад скло зі слідами) перевірка їх відповідності за кількістю та описом зазначеному у документі про призначення дослідження; перевірка наявності дозволу на порушення чи зміни об'єктів та слідів);

в) встановлення відповідності та достатності зразків;

г) вирішення питання про необхідність порушення клопотання.

- планування подальшого дослідження.

Відповідність об'єктів дослідження встановлюється по кількісно-якісним показникам, які звіряються з описом у документі про призначення експертизи.

Особливу увагу приділяють порівняльному матеріалу з огляду на процесуальне оформлення та можливості проведення порівняльного дослідження. Достатня кількість зразків в кожному окремому випадку визначається експертом. Рекомендованою кількістю зразків може бути 10 відтисків кожної вушної раковини, причому переважати має кількість зразків, відібраних пасивним контактом, що надає змогу визначити ступінь виразності відображення анатомічних елементів вушної раковини за різної сили натиску.

У разі недостатньої кількості, незадовільної якості зразків або якщо вони не відповідають вимогам порівнянності експерт може ініціювати самостійний відбір зразків відтисків вушних раковин, а також проведення огляду вушних раковин фігуранта для безпосереднього візуального сприйняття особливостей їхньої будови із проведенням необхідної фіксації вушних раковин чи їхніх окремих елементів, шкірних покривів, елементів волосяного покриву, особливих прикмет – в ході реалізації процесуальних прав участі в слідчих діях в якості спеціаліста.

3.3. Роздільне дослідження

Завдання: вивчення загальних та окремих ознак слідів вушних раковин і зразків, формування проміжних висновків стосовно придатності сліду для ідентифікації та порівняльного дослідження (достатності відображених ознак в зразках та їх співставності) для зразків.

Шляхи вирішення завдань:

- аналіз матеріалу носія сліду – при вилученні слідів на непрозорі плівки-ліфтери слід враховувати, що зображення сліду дзеркальне по відношенню до його оригіналу;
- при фотофіксації перевірка правил дотримання судової фотографії;
- візуальне дослідження меж сліду (слідів);
- визначення параметрів сліду, механізму слідоутворення;
- встановлення цілісності структури відображення вушної раковини та ступеня її деталізації;
- встановлення яким вухом (лівим чи правим) залишено слід, що вирішується в разі повного відображення вушної раковини;
- вирішення питання про можливість трасологічного дослідження шкірного покриву елементів вушної раковини, якщо достатньою мірою відобразились поля та складки шкіри, або прилеглих ділянок щічних поверхонь;
- оцінювання виявлених ознак та їхніх комплексів;
- визначення придатності сліду для порівняльних досліджень;
- встановлення якісних та кількісних показників для зразків вушних раковин з підсумком їх достатності та придатності для забезпечення порівняльного дослідження.

Вирішення питання про те чи є на наданих на дослідження предметах сліди проводиться за допомогою загальноприйнятих криміналістичних методів виявлення слідової інформації.

А саме:

фізичних:

- візуального огляду із застосуванням різних режимів освітлення та різних джерел штучного чи лазерного випромінювання;
- виявлення слідів чи підсилення контрасту слідів за допомогою дактилоскопічних порошків.

хімічних:

- виявлення слідів чи підсилення контрасту слідів за допомогою спеціальних дактилоскопічних чи люмінесцентних реагентів.

Перевірка, що виявлені сліди є слідами вушних раковин відбувається по встановленню відображень анатомічних утворень зазначених в Таблиці 2.

Визнання придатності сліду вушної раковини для ідентифікації особи – рекомендоване в разі відображення в сліді 3-х основних елементів вушної раковини (завитка (Зображення 38, 39), протизавитка, (Зображення 44, 45), козелка (Зображення 42, 43) (або протикозелка в разі не відображення козелка (Зображення 46, 47)).

На практиці це може виглядати, не завжди як відображення основного елемента повністю, наприклад:

1. Завиток повністю (Зображення 38, 39) або поелементно: горбок Дарвіна (Зображення 50, 51) та ніжка завитка (Зображення 58, 59);

2. Протизавиток повністю (Зображення 44, 45) або поелементно: верхня ніжка протизавитка (Зображення 52, 53), нижня ніжка протизавитка (Зображення 54, 55).

3. Козелок (Зображення 42, 43), або протикозелок (Зображення 46, 47). Рішення про придатність слідів для ідентифікації особи може бути прийнято й за відсутності одного з трьох основних елементів – згідно з внутрішнім переконанням експерта, у разі виявлення ознак, що можуть бути відображенням особливих та супутніх прикмет чи рельєфу шкірних покривів вушної раковини, або прилягаючої до неї ділянки (скроневої, щічної) чи іншим індивідуальним особливостям анатомічних елементів вушної раковини та шкіри людини.

При частковому відображенні вушної раковини завжди лишається можливість провести дослідження за мікрорельєфом шкіри самого вуха та (чи) прилеглих ділянок щоки. Шкіра людини має своєрідний рельєф зовнішньої поверхні у вигляді борозенок та розташованих між ними шкіряних полів різної форми, що мають сітчасту будову [9, с. 118], а також індивідуальну форму вивідних протоків (пор).

Оцінювання шкірного покриву елементів вушної раковини чи ділянок шкіри, що відобразились поблизу вушної раковини, на придатність для подальшого дослідження проводять згідно із загальними трасологічними вимогами. Побудову алгоритму та

кого дослідження здійснюються експертом в залежності від експертної ситуації та особливостей механізму слідоутворення.

Дослідження слідів шкірного покриву людини проводиться з визначення відображених ділянок шкірного покриву голови. При слідах вушних раковин це можуть бути шкірні покриви виступаючих елементів вуха (часточка, завиток, протизавиток, козелок, протикозелок), прилягаючі ділянки щічних та скроневих поверхонь з порами зірчастої структури. Дослідження слідів шкірних покривів проводиться аналізом чіткості відображення пор, полів шкіри та складок. В разі їх задовільного відображення слід визнається придатним для порівняльного дослідження (але в цьому разі він вже буде відноситися до слідів шкіри голови людини більше, ніж до слідів вушної раковини).

Вирішення питання: чи залишено слід лівою чи правою вушною раковиною проводиться на основі дослідження положення, форми та контурів відображених елементів вушної раковини. До уваги беруть завиток та протизавиток. Опуклий вигин (виступ) завитка чи протизавитка (або їх разом) вліво дає підстави для висновку, що слід залишений лівою вушною раковиною і навпаки, опуклий вигин завитка (Зображення 39) чи протизавитка вправо – правою вушною раковиною. Також такому визначенню сприяє розташування відображення козелка (в слідах лівої вушної раковини він відобразиться праворуч, в правій – ліворуч (Зображення 43)).

Встановлення достатності та придатності наданих зразків вушних раковин відбувається за алгоритмом визначення достатності відображення трьох обов'язкових елементів (завиток, протизавиток та козелок), чіткості їх контурів. В разі відображення в слідах шкірного покриву людини додатковим критерієм може бути спосіб відібрання таких зразків та ступінь виразності відображення шкірного рельєфу в зразках. В разі їх задовільного відображення зразки визнаються придатними для забезпечення порівняльного дослідження.

*Зображення 28.
Виражений волосяний
покрив вушної раковини*

*Зображення 29.
Волосяний покрив
шкіри вушної раковини*

Примітка. У разі дослідження сліду вушної раковини, де проглядається рельєф шкірного покриву – слід врахувати наявність волосяного покриву, що може спотворювати відображення складок та полів шкіри в слідах [10, с. 137] (Зображення 28 та 29).

3.4. Експертний експеримент

Даний етап експертного дослідження реалізується за необхідністю перевірки експертних версій чи внесення ясності в розуміння процесу слідоутворення експертом.

Завдання: установлення механізму слідоутворення, виявлення причинного зв'язку між явищами та подіями, що супроводжують слідоутворення.

Шляхи вирішення завдань:

- перевірка експертних версій, що виникли на попередніх етапах дослідження, отримання даних, необхідних для вирішення поставлених питань;
- фото- чи відеофіксація процесу чи результатів експерименту;
- оцінювання результатів експерименту.

3.5. Порівняльне дослідження

Завдання: вирішення питання тотожності сліду та зразку, або сліду зі слідом під час дослідження; проводять шляхом порівняння у формі накладання, зіставлення та суміщення ознак.

Шляхи вирішення завдань:

- порівняння загальних ознак вушних раковин накладанням (друк в масштабі 1:1 на прозорій плівці для принтерів або склі) (Зображення 30 і 31); накладання починається з основних структурних елементів, завиток, протизавиток та козелок.

*Зображення 30.
Два сліди до накладання*

*Зображення 31. Демонстрація
накладання двох слідів*

- порівняння окремих ознак вушних раковин зіставленням відображень особливостей анатомічних утворень у сліді (Зображення 32);

*Зображення 32. Розмітка ознак, що збігаються,
під час порівняльного дослідження шляхом зіставлення*

Примітка: співставлення проводиться у вигляді друку ілюстрацій сліду вушної раковини та зразків в одному масштабі із маркуванням червоним ознак, які збігаються (Зображення 32), а синім – розбіжних.

- порівняння окремих ознак вушних раковин суміщенням різних ділянок складових слідів та зразків (Зображення 33-35).

*Зображення 33.
Перший слід*

*Зображення 34.
Другий слід*

*Зображення 35.
Суміщення слідів в ділянках козелка та протизавітка*

- порівняння особливих прикмет вушних раковин зіставленням (друк ілюстрацій сліду вушної раковини та зразків в одному масштабі із маркуванням червоним барвником тих, що збігаються) (Зображення 36 та 37).

Зображення 36. Збіг особливої прикмети в різних слідах: слід 1

Зображення 37. Збіг особливої прикмети в різних слідах: слід 2

3.6. Оцінювання результатів дослідження та формулювання висновку експерта

Завдання: підсумкове комплексне оцінювання результатів порівняльного дослідження, наукове обґрунтування виконаної роботи, визначення цінності виявлених ознак та їх кількісно-якісних показників, встановлення умов слідоутворення.

Шляхи вирішення завдань:

- проведення наукового аналізу ознак, що відобразились у слідах з метою визначення їх стійкості та індивідуальних характеристик;
- дослідження достатності сформованого комплексу ознак для позитивного чи негативного висновку;
- забезпечення форми оцінювання у відповідності до правил криміналістичної ідентифікації; встановлення якісного показника такої сукупності у вигляді негативного чи позитивного результату порівняння;
- дослідження збіжних та розбіжних ознак із аналізом їх вагомості.

Оцінка ознак, що збігаються:

- аналіз та оцінка умов, що могли вплинути на викривлення ознак та їх диференціація на суттєві та незначні;
- визначення стійкості ознаки (переважно за допомогою зразків – крім випадків, де порівнюються сліди зі слідами);
- встановлення індивідуальності ознак, що збігаються;
- визначення достатності сукупності ознак, що збігаються для слідів та порівнювальних зразків, що перевіряються, застосуванням не менше ніж двох основних (накладення, співставлення, суміщення) і одного контрольного (накладання координатних сіток, виміри за шкалою Іаннареллі, «Край до краю», поелементний аналіз у вигляді таблиці розробки відображених особливостей анатомічних утворень тощо).

Оцінки ознак, що різняться:

- виокремлення та врахування умов, що могли вплинути на ознаки, відображені у слідах та зразках: різниця у меха-

нізмі слідоутворення (кут, сила натиску, тип слідосприймаючої поверхні при утворенні слідів та відібранні зразків тощо), способі їх фіксації, умовах вилучення;

- дослідження стійкості ознаки та проведення перевірки на випадковість, змінюваність, викривлення, особливості слідоутворення чи вилучення сліду;
- перевірка експертної версії щодо недостатності (кількості, якості, характеру) зразків у разі необхідності сформулювати клопотання про участь у слідчих діях (відбір зразків, огляд), або для отримання інших даних.

Причини розбіжностей:

- минув ідентифікаційний період внаслідок: хірургічного втручання, травмування, вікових змін тощо;
- особливості слідоутворення та неможливість його повного відтворення при відбиранні зразків (динамічний контакт чи змішаний статико-динамічний контакт, що може призвести до спотворення деяких ознак), що може призвести: до неможливості вирішення поставленого питання, ймовірного висновку, необхідності проведення експертного експерименту, участі експерта в слідчих діях, залучення інших спеціалістів в межах проведення експертного провадження;
- невідповідність сили натиску при слідоутворенні та відбиранні зразків, що призводить до неповного чи спотвореного відображення елементів вушної раковини (тому перевагу треба віддавати пасивному контакту при відборі, чи формуванні рекомендацій для відбору зразків вушних раковин);
- рельєф поверхні слідосприймаючого об'єкта відобразився в сліді, елементи якого можуть сприйматись як додаткові ознаки, що призводять до невірної оцінки ідентифікаційного комплексу;
- положення особи, що залишила слід, наприклад, поза при прослуховуванні (присідання, надмірний нахил корпусу тіла, лежача позиція під час прослуховування дверних щілин чи нерівних поверхонь дверного полотна) перекриття

- сліду довгим волоссям тощо;
- супутні особливості особи, що залишила слід, наприклад, ознаки носіння прикрас капелюха чи іншого елементу одягу (високий комір, баф тощо);
- відображення пушкового волоссяного покриву, що може спотворювати відображення складок та полів шкіри в слідах вушних раковин.

Після завершення заходів з оцінювання результатів дослідження, формулюють висновок відповідно до форм наведених в розділі 3.7.

3.7. *Форми висновків*

За результатами дослідження формулюють висновки в категоричній (негативній або позитивній) чи ймовірній формах, або констатується неможливість вирішення поставлених перед експертом питань із описом причин.

Висновки до типових питань, вказаних у п. 1.4 можуть бути такими:

3.7.1. *Категорична позитивна форма висновків*

Приклади категорично позитивної форми висновків:

1. На поверхні скла розміром 10x15 см (з підвіконня вікна кімнати № 1), вилученого під час огляду місця події 15.05.2020 р. за адресою: вул. Пилипа Орлика, 11/6, м. Чернівці, Чернівецької області – наявний слід вушної раковини розміром 62x43 мм.

2. Слід вушної раковини розміром 62x43 мм на відрізку з позначкою «1» розміром (із зовнішньої поверхні вхідних дверей на висоті 135-140 см), вилучений під час огляду місця події 15.05.2020 р. за адресою: вул. Пилипа Орлика, 11/6, м. Чернівці, Чернівецької області, придатний для встановлення групової належності (типорозміру) вушної раковини.

Питання про придатність даного сліду для ідентифікаційного дослідження буде вирішуватись в ході порівняльного дослідження.

3. Слід вушної раковини розміром 62x43 мм на відрізку з позначкою «1» розміром (із зовнішньої поверхні вхідних дверей на висоті 135-140 см), вилучений під час огляду місця події

15.05.2020 р. за адресою: вул. Пилипа Орлика, 11/6, м. Чернівці, Чернівецької області, придатний для ідентифікації особи. Слід вушної раковини розміром 32×66 мм на відрізьку липкої стрічки з позначкою «1» (із зовнішньої поверхні вхідних дверей квартири на висоті 155 мм від їх нижнього краю і 350 мм від лівого краю), вилучений під час огляду місця події 15.05.2020 р. за адресою: вул. Пилипа Орлика, 11/6, м. Чернівці, Чернівецької області, залишено лівою вушною раковиною Мельникова Василя Петровича 1978 року народження.

4. Слід вушної раковини розміром 62×43 мм на відрізьку з позначкою «1» (із зовнішньої поверхні вхідних дверей на висоті 135-140 см), вилучений 24.05.2021 р. під час проведення огляду за адресою: вул. Головна, 1157, м. Чернівці, Чернівецької області та слід вушної раковини розміром 70×45 мм на відрізьку з позначкою «2» (із зовнішньої поверхні вхідних дверей на висоті 145 см), вилучений 20.07.2021 р. під час проведення огляду за адресою: вул. Пилипа Орлика, 11/6, м. Чернівці, Чернівецької області, залишені однією вушною раковиною.

3.7.2 Категорична негативна форма висновків

Приклади категорично негативної форми висновків:

1. На поверхні скла розміром 10x15 см (з підвіконня вікна кімнати № 1), вилученого під час огляду місця події 15.05.2020 р. за адресою: вул. Пилипа Орлика, 11/6, м. Чернівці, Чернівецької області слідів вушних раковин виявлено не було.

2. Виявлені сліди на поверхні скла розміром 10x15 см (з підвіконня вікна кімнати № 1), вилученого під час огляду місця події 15.05.2020 р. за адресою: вул. Пилипа Орлика, 11/6, м. Чернівці, Чернівецької області непридатні для ідентифікації особи. Слід вушної раковини розміром 62×43 мм на відрізьку з позначкою «1» (із зовнішньої поверхні вхідних дверей на висоті 135-140 см), вилучений 24.05.2021 р. під час проведення огляду за адресою: вул. Пилипа Орлика, 11/6, м. Чернівці, Чернівецької області, непридатний для ідентифікації особи.

3. Слід вушної раковини розміром 62×43 мм на відрізьку з позначкою «1» розміром (із зовнішньої поверхні вхідних дверей на висоті 135-140 см), вилучений 24.05.2021 р. під час проведення

огляду за адресою: вул. Пилипа Орлика, 11/6, м. Чернівці, Чернівецької області, залишений вушними раковинами не Мельникова Василя Петровича 1978 року народження.

4. Слід вушної раковини розміром 62×43 мм на відрізку з позначкою «1» (із зовнішньої поверхні вхідних дверей на висоті 135-140 см), вилучений 24.05.2021 р. під час проведення огляду за адресою: вул. Пилипа Орлика, 11/6, м. Чернівці, Чернівецької області, та слід вушної раковини, розміром 70×45 мм на відрізку з позначкою «2» (із зовнішньої поверхні вхідних дверей на висоті 145 см), вилучений 20.07.2021 р. під час проведення огляду за адресою: вул. Головна, 115/16, м. Чернівці, Чернівецької області, залишені різними вушними раковинами.

3.7.3. Ймовірна форма висновків

Приклади ймовірно позитивної форми висновків:

1. Слід вушної раковини розміром 62×43 мм на відрізку з позначкою «1» (із зовнішньої поверхні вхідних дверей на висоті 135 - 140 см), вилучений 24.05.2021 р. під час проведення огляду за адресою: вул. Пилипа Орлика, 11/6, м. Чернівці, Чернівецької області, ймовірно, залишений правою вушною раковиною Мельникова Василя Петровича 1978 року народження, зразки якого надані на дослідження. Вирішити питання в категоричній формі неможливо через __, де вказати причини.

2. Слід вушної раковини розміром 62×43 мм на відрізку з позначкою «1» (із зовнішньої поверхні вхідних дверей на висоті 135-140 см), вилучений 24.05.2021 р. під час проведення огляду за адресою: вул. Пилипа Орлика, 11/6, м. Чернівці, Чернівецької області, та слід вушної раковини розміром 70×45 мм на відрізку з позначкою «2» (із зовнішньої поверхні вхідних дверей на висоті 145 см), вилучений 20.07.2021 р. під час проведення огляду за адресою: вул. Головна, 115/16, м. Чернівці, Чернівецької області, залишені, ймовірно, однією і тією ж вушною раковиною. Вирішити питання в категоричній формі неможливо через __, де вказати причини.

3.7.4. Про неможливість вирішення питання

Приклади формування висновків про неможливість вирішення питань:

1. Вирішити питання: «Чи придатний для ідентифікації слід вушної раковини, вилучений під час огляду будинку за адресою: ... ?» – не виявляється можливим, через, де вказати причини чи умови неможливості вирішення такого питання.

2. Вирішити питання: «Чи залишений слід вушної раковини, вилучений від час огляду будинку за адресою: ... вушною раковиною особи (замість «особа» вказується ПІБ)?», – не виявляється можливим, через, де вказати причини чи умови неможливості вирішення такого питання.

3. Вирішити питання: «Однією вушною раковиною чи різними залишено слід вушної раковини розміром 62×43 мм на відрізку з позначкою «1» розміром 130×73 мм (із зовнішньої поверхні вхідних дверей на висоті 135-140 см), вилучений 24.05.2021 р. під час проведення огляду за адресою: вул. Пилипа Орлика, 11/6, м. Чернівці, Чернівецької області, та слід вушної раковини розміром 70×45 мм на відрізку з позначкою «2» розміром 111×50 мм (із зовнішньої поверхні вхідних дверей на висоті 145 см), вилучений 20.07.2021 р. під час проведення огляду за адресою: вул. Пилипа Орлика, 11/6, м. Чернівці, Чернівецької області» – не виявляється можливим через, де вказати причини чи умови неможливості вирішення такого питання.

ДОДАТОК 1

Виокремлення анатомічних елементів вушної раковини та їх відображення в слідах

Зображення 38. Анатомічне утворення завиток (*helix*)

Зображення 39. Відображення в сліді завитка

Зображення 40.
Анатомічне утворення човноподібна ямка (*scapha*)

Зображення 41.
Відображення в сліді раковини

Зображення 42. Анатомічне утворення козелок (tragus)

Зображення 43. Відображення в сліді козелка

Зображення 44. Анатомічне утворення протизавиток (antherlix)

Зображення 45. Відображення в сліді протизавитка

Зображення 46. Анатомічне утворення протикозелок (*antitragus*)

Зображення 47. Відображення в сліді протикозелка

Зображення 48. Анатомічне утворення міжзавиткова порожнина (*sinus conchale*)

Зображення 49. Відображення в сліді міжзавиткової порожнини

Зображення 50. Анатомічне утворення горбок Дарвіна (*tuberculum auriculae*)

Зображення 51. Відображення в сліді горбка Дарвіна

Зображення 52. Анатомічне утворення верхня ніжка протизавитка (*crus superior anthelicis*)

Зображення 53. Відображення в сліді верхньої ніжки протизавитка

Зображення 54. Анатомічне утворення нижня ніжка протизавитка (*crus inferior anthelicis*)

Зображення 55. Відображення в сліді горбка нижньої ніжки протизавитка

Зображення 56. Анатомічне утворення трикутна ямка (*fossa triangularis*)

Зображення 57. Відображення в сліді трикутної ямки

Зображення 58. Анатомічне утворення ніжки завитка (*crus helix*)

Зображення 59. Відображення в сліді ніжки завитка

Зображення 60. Анатомічне утворення надкозелковий горбок (*tuberculum anterior*)

Зображення 61. Відображення в сліді надкозелкового горбка

Зображення 62. Анатомічне утворення підзавиткова борозенка (sulcus helicotragicus)

Зображення 63. Відображення в сліді підзавиткової борозенки

Зображення 64. Анатомічне утворення міжкозелкова вирізка (incisura intertragica)

Зображення 65. Відображення в сліді міжкозелкової вирізки

Зображення 66. Анатомічне утворення вушина часточки (мочка) (*lobulus auriculae*)

Зображення 67. Відображення в сліді часточки

Зображення 68. Анатомічне утворення порожнина раковини (*cavum conchale*)

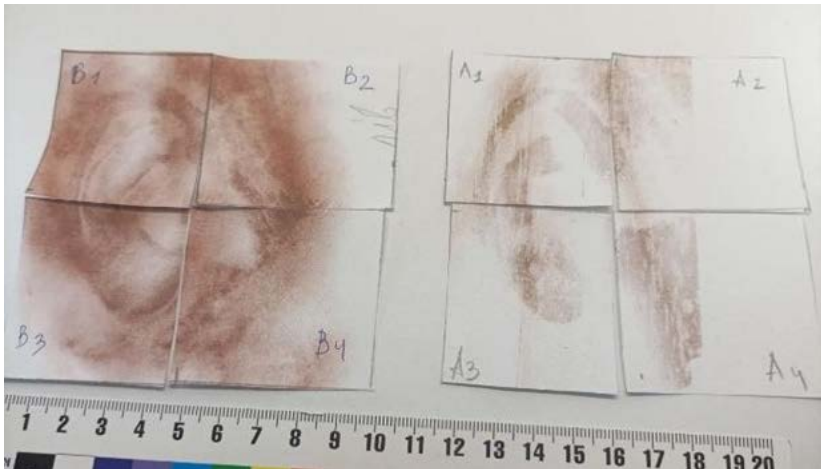
Зображення 69. Відображення в сліді порожнини

ДОДАТОК 2

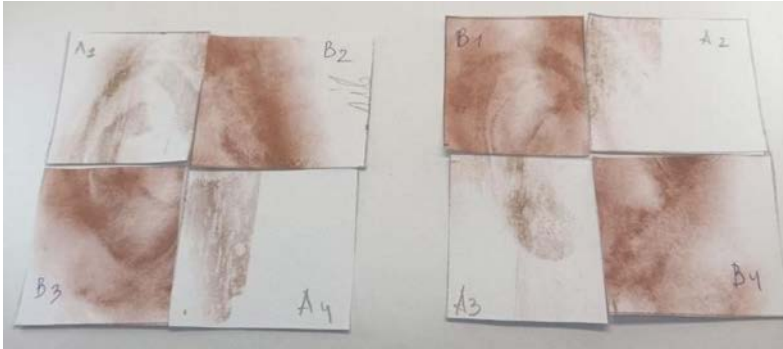
Метод суміщення Кора Ван Дер Лута «Край до краю»

Послідовність дій про суміщенні методом «Край до краю».

1. Підготувати кольорові копії слідів в масштабі 1:1.
2. Відміряти та розкреслити на цих копіях квадрати розмірами 10х10 см так, щоб сліди вушних раковин займали однакове положення в цих квадратах (забезпечується вимірами з трьох сторін – від верхнього краю сліду, нижнього та краю завитка чи центру козелка). Вирізати такі квадрати.
3. Розрізати їх ще на чотири квадратні форми зі сторонами 5х5 см та присвоїти їм буквено цифрові позначення А1, А2, А3, А4 та В1, В2, В3, В4 (Зображення 70).
4. Зі розрізаних квадратів 10х10 см досліджуваного сліду та зразку складаємо нові фігури, через заміну 2-х складових фігур 5х5 см (Зображення 71).
5. Перевіряємо співпадіння елементів вушної раковини.

Зображення 70. Квадрати зі слідом та зразком розрізані на складові А1, А2, А3, А4 та В1, В2, В3, В4

Зображення 71. Новоутворені квадрати зі слідом та зразком розрізані на додаткові складові A1, B2, B3, A4 та B1, A2, A3, B4

Примітка 1. Кор (Корнеліус) Ван Дер Лут – голландський криміналіст, що протягом 90-х – 2000-х рр. займався науковою розробкою ідентифікації людини за вушними раковинами. Вважається піонером теоретичної та наукової методології ідентифікації особи за вушними раковинами. В 2001 році опублікував своє дослідження, де презентував свій метод суміщення «side-by-side», який в подальшому широко застосовувався в європейській криміналістичній практиці.

Примітка 2. Для ефективності проведення такого методу можна застосовувати такі інструменти:

- лайтбокс – для зручного підсвічування знизу;
- липку стрічку, що зафіксує суміщення зображення вушних раковин;
- металеву рамку 10 на 10 см, що дозволить більш точно розкреслити квадрати зі сторонами 10 на 10 см;
- липку стрічку чи клей з папером для фіксації результатів суміщення.

Другий варіант – це використання програмного забезпечення замість механічного суміщення.

ДОДАТОК 3

Метод вимірювання відстаней складових елементів вушної раковини лінійкою А. В. Іаннареллі

Послідовність дій при застосуванні методу:

1. Накладання лінійки з однаковою орієнтацією точки відліку на слід та зразок; вихідною точкою для накладання може бути: козелок, передній край протикозелка, зовнішній край ніжки завитка.

2. Відміряти відстані від вихідної точки до основних видимих відображень елементів, записати та зіставити розміри.

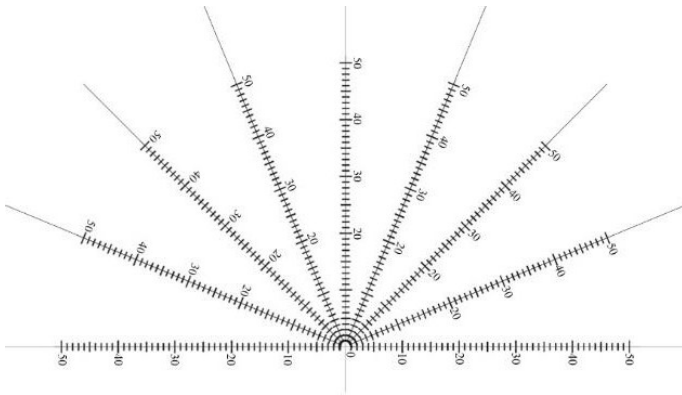
3. Перейти до вимірювання відстаней між окремими елементами, перемістивши вихідну точку відліку лінійки до краю елемента від якого вимірюється відстань до іншого.

Зображення 72. Накладання лінійки для замірів
з визначення розмірів вушної раковини

Зображення 73. Одночасне накладання лінійок для визначення відповідності розмірів елементів та відстаней їх положення в слідах вушних раковин

Зображення 74. Лінійка А. В. Іаннареллі

Примітка 1. Альфред В. Іаннареллі – поліцейський чин (був заступником шерифа в окрузі Аламеда, потім начальником поліції) зі штату Каліфорнія США, що 40 років свого життя присвятив практичній розробці по ідентифікації особи за вушними раковинами, яку назвав «Earologi» (з англійського «ear» – вухо).

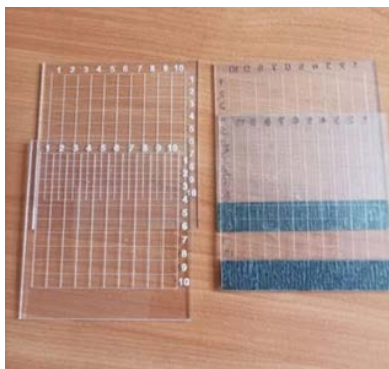
Свої перші практичні розробки розпочав в 1948 році. Зібрав та дослідив 7000 зразків. На основі дослідження яких в 1964 році видав книгу, де була проведена класифікація по расовим ознакам, які відображаються в анатомічних особливостях, що піддаються геометричним вимірам. Для цього ним був проведений умовний поділ сліду вушної раковини на 8 зон та розроблений спеціальний вимірювальний пристрій на базі лінійки (Див. Зображення 74), що давав змогу виміру розташування елементів вушної раковини.

Примітка 2. Можливе аналогічне демонстраційне проведення методу із застосуванням програмного забезпечення.

ДОДАТОК 4

Метод співставлення положення ознак за допомогою пластинок з координатними сітками

Накладання координатних сіток дає можливість співставлення відповідності положення елементів вушної раковини в сліді та зразку.

Зображення 75. Пластини з координатними сітками з розмірами комірки 1 см

Зображення 76: Одночасне накладання пластин з координатними сітками для визначення відповідності положення елементів в порівнювальних слідах вушних раковин

Примітка: Можливе аналогічне демонстраційне проведення методу із застосуванням програмного забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ І РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковальов К.М., Кузнецов В.А. Методика судової трасологічної експертизи (загальна частина): методика. Київ, 2019. 19 с.
2. Оториноларингологія / за ред. Д.І. Заболотного, Ю.В. Мітіна, С.Б. Безшапочного, Ю.В. Деєва. Київ : Медицина, 2010. 472 с.
3. Неттер Ф. Атлас анатомії людини / пер. з англ. к. м. н. А. А. Цегельського. Львів : Наутілус, 2004. 592 с.
4. Шепітько В.Ю. Криміналістика. Енциклопедичний словник. Харків : «Право», 2001. 560 с.
5. Kasprzak J. Forensic otoscopy – new method of human identification. Jurisprudencija. 2005. № 66 (58). P. 106-109. URL: <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/3098/2899>
6. Straus J., Porada V. Trasologie. Praha : VŠFS, 2019. 188 s. URL: https://is.vsfcs.cz/repo/7928/TRASOLOGIE_STRAUS_DEF_DEF.pdf
7. Van Der Lugt C. Earprint identification. Elsevier bedrijfsinformatie, 2001. 318 p. ISBN: 9789057499128, 9057499126. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Earprint_Identification.html?id=V8cmAQAACAAM&redir_esc=y
8. Iannarelli A.V. Ear identification. Paramont Publishing Company of Fremont, California, 1989. 213 p. ISBN: 9780962317804, 0962317802 URL: <https://search.worldcat.org/title/21377861>
9. Салтевський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі) : підручник. Київ : Кондор, 2005. 588 с.
10. Кожакарь І.Ю. Використання слідів вушних раковин у криміналістиці. Криміналістичний вісник. 2006. Вип. № 2 (6). С. 135-139.
11. Кожакарь І.Ю. Афтіскопія як дієвий метод ідентифікації особи. Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики ХХІ століття : зб. матеріалів доп. учасн. II Всеукр. наук.-практ. конф. Харків, 2019). Науково-дослідний інститут публічної політики і соціальних наук. Харків, 2019. С. 160-162.
12. Розробка експертних методик: зміст, структура, оформлення (з урахуванням міжнародних стандартів систем управління якістю, адаптованих в Україні) / за заг. ред. Л.М. Головаченко, І.П. Красюка, Л.О. Євдоченка. Київ : КНДІСЕ, 2014. 76 с.
13. Кожакарь І.Ю. Трасологічні дослідження слідів вушних раковин : зб. матеріалів доп. учасн. Міжнар. наук.-практ. конф. Наукові читання пам'яті Ганса Гросса. Чернівці : Технодук, 2021. С. 113-116.

13. Кожакарь І.Ю. Трасологічні дослідження слідів вушних раковин : зб. матеріалів доп. учасн. Міжнар. наук.-практ. конф. Наукові читання пам'яті Ганса Гросса. Чернівці : Технодрук, 2021. С. 113-116.

14. Коновальцева О.С. Потенціал можливостей та перспективи використання анатомічних особливостей будови зовнішнього вуха людини з метою ідентифікації особи : зб. матеріалів доп. учасн. Всеукр. наук.-практ. конф. Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики ХХІ століття. Харків : НДІ ППСН, 2020. С. 163-165.

15. Гора І.В., Іщенко А.В., Колесник В.А. Криміналістика : посібник. Київ, 2004. 224 с.

16. Розроблення експертних методик: зміст, структура, оформлення (з урахуванням міжнародних стандартів, прийнятих в Україні) 2-ге вид., перероб. та допов. : метод. рек. / авт. кол. О.Г. Рувін (голова авт. кол.), А. О. Полтавський (заст. голови авт. кол.), Т. В. Будко, Т. Д. Голікова, О. І. Жеребко, А. М. Камінський, М. П. Молибога, В. В. Назаров; за заг. ред. О. Г. Рувіна, С. Г. Кримчука, А. В. Свінцицького. Київ : КНДІСЕ, 2021. 102 с.

17. Мазниченко Ю.О., Садченко О.О., Юсупов В.В. Словник термінів: термінологічний словник судово-трасологічної експертизи: довідник. Київ, 2018. 132 с.

18. Криміналістика (криміналістична техніка) : курс лекцій / П. Д. Біленчук, А. П. Гель, М. В. Салтевський, Г. С. Смаков. Київ : МАУП, 2006. 216 с.

19. Дуденко В.Г., Гармаш І.В., Любомудрова К.С., Вдовіченко В.Ю. Можливості ідентифікації особистості за анатомо-морфологічними особливостями зовнішнього вуха : зб. матеріалів доп. учасн. Всеукр. наук.-практ. конф. Медико-біологічні аспекти та мультидисциплінарна інтеграція в концепції здоров'я людини. Тернопіль : ТНМУ, 2020. С. 69-71.

Автор:

Кожакарь Іван Юрійович – завідувач відділу криміналістичних видів досліджень Чернівецького НДЕКЦ МВС.

Науковий редактор:

Мартиненко Олександр Петрович – кандидат філософських наук, провідний фахівець з наукової роботи Чернівецького НДЕКЦ МВС.

Науковий керівник НДР:

Гринюк Віталій Васильович – заступник директора Чернівецького НДЕКЦ МВС.

Окрема подяка:

Косенко Наталії Олексіївни – завідувачу відділу трасологічних досліджень лабораторії криміналістичних видів досліджень Дніпропетровського НДЕКЦ МВС за рецензування та апробацію.

Корнецькому Євгену Григоровичу – завідувачу сектора трасологічних обліків Чернівецького НДЕКЦ МВС за малюнки для зображень форми вушних раковин.

Костюку Артему Олександровичу – головному судовому експерту сектору досліджень у сфері інформаційних технологій Чернівецького НДЕКЦ МВС за корекцію зображень та розробку моделі лінійки Іаннареллі.

Петрову Денису Олексійовичу – головному судовому експерту групи трасологічного обліку лабораторії криміналістичних видів досліджень Дніпропетровського НДЕКЦ МВС за рецензування та апробацію.

Наукове видання

Іван Юрійович КОЖАКАРЬ

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІДІВ ВУШНИХ РАКОВИН

*Науково-методичне видання
(методичні рекомендації)*

Літературний редактор

Мартиненко О. П.

Технічна редакторка

Віщак Ю. С.

Підписано до друку 22.01.2024. Формат 60x84/16.

Електронне видання.

Ум.-друк. арк. 3,3. Обл.-вид. арк. 3,6. Зам. Н-002.

Видавництво Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

58002, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2

e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №891 від 08.04.2002 р.

